

YLEISET P/CVE-HAASTEET EUROOPAN UNIONISSA JA LÄNSI-BALKANIN ALUEELLA

EX POST PAPER

RAN Policy & Practice Event

Common P/CVE challenges in the Western Balkans and European Union

4 April 2018, Sofia, Bulgaria

Länsi-Balkanin maat ja Euroopan Unioni kohtaavat monia yhteisiä väkivaltaisen ekstremismin ehkäisyyn ja siihen vastaamiseen (P/CVE) liittyviä haasteita. Monet näistä haasteista ovat samoja alueesta riippumatta. Käytännön kokemus on kuitenkin osoittanut, ettei ole olemassa yhtä P/CVE-strategiaa, joka toimisi kaikkialla ja kaikissa tapauksissa. Myöskään mikään yksittäinen toimija ei pysty yksin ehkäisemään radikalisoitumista ja vastaamaan väkivaltaiseen ekstremismiin (1)

Moniammatillinen yhteistyö: tarpeet ja haasteet

Moniammatilliseen yhteistyöhön osallistuvilla tahoilla on monia erilaisia tarpeita ja haasteita (2)

I USKONNON ROOLI

-Etsi yhteistyökumppaneita, jotka voivat kanavoida uskontoa rakentavalla tavalla:

- Uskonnollinen ulottuvuus tarjoaa raamit identiteetin uudelleen rakentamiselle, antaen samalla ohjausta ja selkeät normit
- Uskonto voi täyttää sellaiset aukot yksilöiden perustarpeissa, joita valtio ei ole onnistunut täyttämään
- Uskonnollisten ideologioiden purkaminen ei ole tehokkain menetelmä. Sen sijaan interventiot, jotka kasvattavat kriittistä ajattelua, auttavat yksilöitä arvioimaan omia ajatuksiaan ja ideoitaan uudestaan kriittisellä tavalla
- Käytä dialogia hyökkäävien argumenttien sijaan
- Edistä ja kannata yhteisiä arvoja sekä vähennä ajatuksia, jotka vastustavat tiettyä uskontoa, esimerkiksi muslimien vastaisuutta

-Tehokkaiden poliittisten toimenpiteiden tulisi ymmärtää uskonnon rooli turvallisuudessa:

- Uskonnollisesta ekstremismistä käytävä turvallisuus-debatti usein paljastaa uskontoon ja uskonnollisiin asioihin liittyvän tietämättömyyden
- Vastavuoroinen ymmärrys ja luottamus uskonnon kanssa tarjoaa parhaan pohjan turvallisuudelle
- Tarvitaan lisääntyvää vuorovaikutusta, reflektointia ja vuoropuhelua päättäjien, median ja yhteisöjen välille, jotta uskonnon inspiroimasta väkivallasta ja konflikteista saadaan totuudenmukaisempi kuva

-Ota huomioon radikaalien jihadististen ideologioiden vaikutus islamissa:

- Yli-konservatiivisten ideologioiden tunkeutuminen perinteisten, kohtuullisten ja suvaitsevampien muslimi-yhteisöjen alueelle luo uusia haasteita, joihin tarvitaan useiden eri toimijoiden apua
- Jotkin kotimaahan liittyvät tekijät ovat vaikuttaneet radikaalien jihadististen ideologioiden leviämiseen yhteiskunnassa, kuten valtion riittämätön peruspalveluiden tarjoaminen (esim. koulutus, terveydenhuolto ja muut sosiaaliset palvelut) (2)

Ratkaisuja tarvitaan: tehokkaiden vasta-narratiivien luominen; tunnustetaan aukot yhteiskunnallisissa palveluissa, otetaan huomioon yhteisöjen tarpeet, yhteistyö uskonnollisten yhteisöjen kanssa voi vähentää militanttien jihadististen ideologioiden vaikutusta (3)

-Uskonnolla voi olla rooli radikalisoitumisprosessissa ja deradikalisoitumisprosessissa (3)

- Kummassakaan prosessissa ei voida keskittyä ainoastaan uskonnollisiin elementteihin rajaten muut elementit pois, sillä se väärentäisi kuvaa. Olemassa muitakin tekijöitä, jotka vaikuttavat prosesseihin
- Jossain radikalisoitumispoluissa uskontoa on käytetty hyväksi tai käytetty väärin
- Kun uskonnolla on merkitystä radikalisoitumisprosessissa, voi uskontoa käyttää myös radikalisoitumiseen vastaamisessa tai sen estämisessä

-Uskonnolliset yhteisöt ovat tärkeitä toimijoita väkivaltaisen ekstremismin ehkäisyssä ja siihen vastaamisessa

- Uskonnollinen ohjaus voi olla positiivinen tapa tukea yksilöitä, jotka ovat alttiita uskonnollisesti inspiroituneille ekstremistisille ideologioille
- Yhteistyökumppanit yhteisön sisältä ovat olennaisessa asemassa jännitteiden purkamisessa polarisoituneessa yhteiskunnassa
- Uskonnollisten asioiden käsittely edellyttää, että uskonnollisten yhteisöjen mahdollisia erilaisia prioriteetteja, tarpeita ja näkökulmia arvostetaan

-Yhteiskunnallinen ja yksilöllinen taso tulisi hoitaa erikseen

- Uskonnollisten ryhmien stigmatisointia tulee välttää
- Yhteisön jäsenien yksilöllisten tarpeiden huomioon ottaminen on ensimmäinen askel yhteisön vastustuskyvyn rakentamisessa
- Työn aloittaminen yksilölliseltä tasolta voi auttaa ihmisiä pääsemään yli peloistaan sekä voimaannuttaa niitä, jotka haluavat puhua väkivaltaa vastaan

-Uskonnollinen opetus ja koulutus yleisesti ovat avainasemassa propagandalle altistumisen ehkäisyssä

- Yhdistä väkivallan vastainen työ kansalaisten koulutukseen ja teologiseen diskurssiin
- Paranna EU:n sisäisten imaamien verkostoa
- Paranna islam-asiantuntijoiden yhteistyötä (3)

II PAIKALLISET LÄHESTYMISTAVAT

Lähestymistavat, joita ohjaavat paikallinen konteksti ja paikallinen ympäristö, nähdään olennaisena osana radikalisoitumisen ja väkivaltaisen ekstremismin ehkäisyä. Lähestymistapojen tulee olla räätälöityjä paikalliseen ympäristöön sopiviksi. Yhteistyö paikallisten viranomaisten kanssa on yhteisöjen tavoitteena, sillä jakamalla tietoa ja resursseja paikallisten viranomaisten kanssa, yhteisöt voivat palvella jäseniään paremmin sekä suojella heitä ekstremistisiltä vaikutteilta (4)

Polarisaation, radikalisoitumisen ja ekstremismin ennalta ehkäisy edellyttää moniammatillista yhteistyötä paikallisella tasolla. Yhteisinä tavoitteina on:

- Lisätä ihmisten vastustuskykyä voimaannuttamalla ammattilaisia, vanhempia ja yhteisöjä
- Kiihdyttää sektorit ylittävää yhteistyötä sekä integroivaa lähestymistapaa sosiaalialalla
- Lisätä tietoisuutta sosiaalialalla

Vahvan yhteistyön, luottamuksen ja vuoropuhelun rakentamisella eri toimijoiden välille on positiivinen vaikutus koko prosessiin. Yhteistyössä voidaan kuitenkin kohdata haasteita monilla eri tasoilla, esimerkiksi valmisteluissa, kontaktien luomisessa, kumppanien valinnassa, vuorovaikutuksessa ja yhteistyössä sekä kriiseihin vastaamisessa (4).

-Luo kansallinen konteksti, joka edistää paikallista lähestymistapaa

- Kansallinen tuki on ensisijaista siinä, miten paikalliset yritykset ehkäistä polarisoitumista ja radikalisoitumista sekä vastata väkivaltaiseen ekstremismiin onnistuvat
- Kansallisen tason viranomaiset luovat edellytykset hedelmälliselle yhteistyölle
- Kansallisilla käytännöillä, budjeteilla ja kommunikaatiolla on suuri vaikutus niihin olosuhteisiin, joissa paikalliset viranomaiset ja yhteisöt toimivat

-Tunnista paikallisuutta korostavan lähestymistavan tärkeys

- P/CVE-toimenpiteet toimeenpannaan paikallisella tasolla, jolloin voidaan työskennellä lähempänä riskissä olevia yksilöitä
- Luo selkeä strategia etulinjassa työskenteleville: kouluta heitä, kasvata heidän tietoisuuttaan ja saa paikalliset toimijat ymmärtämään roolinsa

-Tunnista yhteisöjen kompleksisuus

- Yhteisöt ovat moninaisia – tunnista ja ymmärrä niiden kompleksisuus sekä sovelta eri lähestymistapoja erilaisiin yhteisöihin. Ei ole olemassa lähestymistapaa, joka sopisi kaikkiin yhteisöihin ja tilanteisiin
- Varmista, että yhteisön edustajat kokevat yhteistyön tasavertaisena
- Konsultointi mukana olevien yhteisöjen kanssa helpottaa ongelmien, kuten ei-toimivien strategioiden, tunnistamista (4)

-Vältä ylhäältä alas-lähestymistapaa

- Prosessi tulisi aina käynnistää paikallisten tarpeiden mukaan (4)
- Kokemus osoittaa, että toimintatavat alhaalta ylös, alkaen yhteisön tasolta, voivat olla tehokkaampia, kuin hallituksen johtama, ylhäältä alas-toiminta (5)

-Luo luottamukseen perustuva ja tietoa jakava järjestelmä

- Rakenna suhteita ja luo luottamusta – tämä vaatii aikaa ja työtä
- Opi kommunikoimaan tehokkaasti eri yhteisöjen kanssa, kunnioittaen yhteisöjen normeja, arvoja ja tapoja
- Kohtele kaikkia toimijoita kunnioittavasti ja arvosta heidän yrityksensä

-Perusta olosuhteet paikallisen tason moniammatilliselle yhteistyölle

- Luo paikallisia, relevanteista toimijoista koostuvia moniammatillisia verkostoja

-Suunnittele paikallisia strategioita tai toimenpideohjelmia

- Monet paikalliset strategiat tai toimenpideohjelmat käyttävät ehkäisevän kolmion-mallia tavalla tai toisella. Kolmio jakaa ehkäisevän toiminnan kolmeen intervention tasoon: 1) yleinen taso, joka kohdistuu yleisesti koko yhteiskuntaan 2) spesifi taso, joka kohdistuu riskissä oleviin ryhmiin ja yksilöihin 3) yksilöllinen taso, joka kohdistuu radikalisoituneihin yksilöihin
- Yleisen tason ehkäisy voi sisältää kansalaisten koulutusta; ekstremismiin vastaavia narratiiveja; sosiaalisen koheesion edistämistä; vanhempaintukemista kaikille vanhemmille
- Kohdistetun tason ehkäisy voi kiihdyttää läheistä yhteistyötä koulujen, nuorisotyön, hyvinvointi-instituutioiden ja poliisin välillä; kouluttaa ammatillaisia pitämään voimaannuttavia ohjelmia ja kursseja vanhemmille
- Yksilöllisissä interventioissa perustetaan moniammatillinen tiimi yksittäiseen tapaukseen ja järjestää yhteiskuntaan uudelleen integroitumista (5)

III MONIAMMATILLINEN YHTEISTYÖ

Moniammatillinen yhteistyö tarjoaa paljon etuja radikalisoitumisen estämiseen sekä väkivaltaiseen ekstremismiin vastaamiseen. Ei kuitenkaan ole olemassa yhtä moniammatillista mallia, joka sopisi kaikkiin tilanteisiin, vaan malli pitää valita paikalliseen kontekstiin sopivaksi. Moniammatilliseen yhteistyöhön liittyy kuitenkin myös esteitä, kuten informaation jakamista rajoittavat lait ja menettelytavat, selkeiden käytännön ohjeiden puuttuminen, luottamuksen puute ja kulttuuriset esteet. Yleisimmät moniammatilliseen yhteistyöhön osallistuvat tahot ovat poliisi, sosiaalityöntekijät, terveyden ammattilaiset, nuorisotyöntekijät, talous sekä kansalaisjärjestöt (7).

-Maiden tulee kehittää omia mallejaan moniammatilliseen yhteistyöhön (8)

- Moniammatillisten rakenteiden luominen on pitkä prosessi
- Kokemusten ja parhaiden käytäntöjen jakaminen maiden ja alueiden välillä on suositeltavaa
- Tiedon siirtäminen sekä kouluttamiseen ja tietoisuuden lisäämiseen liittyvän kokemuksen vaihtaminen eri jäsenmaiden välillä on suositeltavaa
- Muilta mailta ja alueilta opittuja asioita tulee soveltaa kansallisiin ja paikallisiin konteksteihin

-Tarve informaation jakamisen mahdollistaville sopimuksille/raameille

- Suurimpana haasteena eri toimijoiden välillä on tiedon vaihtaminen
- Onko kaikilla yhtäläinen pääsy tietoihin? Kaikilla toimijoille ei ole pääsyä tietokantoihin. Tästä syystä tulee perustaa tehokkaita malleja tiedon jakamiseen
- Vallitseva kulttuuri luokitellusta tiedosta: on tärkeää tehdä ero selkeästi salaiseksi luokiteltavaan tietoon sekä arkaluontoiseen tietoon, jota voidaan jakaa osapuolien välillä varoen

-Kehitä yhtäläinen kieli ja työkalut

- On suositeltavaa kehittää jaettu kieli ja työkalut radikaalien ihmisten parissa työskentelyyn. Tämä mahdollistaa, että kaikki työhön osallistuvat osapuolet työskentelevät samoilla määritelmillä ja jakavat yhteisen ymmärryksen riskien arvioinnista ja radikalisoituneiden ihmisten kategorisoimisesta

-Käytä ja sovelta olemassa olevia moniammatillisia rakenteita

- Moniammatilliset rakenteet, joita käytetään muiden tuomittujen, kuten järjestäytyneen rikollisuuden ja seksuaalirikollisten, kanssa työskentelemiseen, voidaan soveltaa myös työhön radikalisoituneiden kanssa
- Tällaisessa tapauksessa uusia rakenteita voidaan luoda nopeasti, sillä olemassa olevat käytännöt, tiedon jakamisen raameja ja koulutusta voidaan soveltaa eri konteksteihin (8)

Suositteluvia periaatteita moniammatilliseen yhteistyöhön:

-Laaja yhteistyö viranomaisten, kansalaisjärjestöjen ja paikallisen yhteisön kanssa

-Kunnioita ihmisoikeuksia ja laillisuusperiaatetta

-Varmista toiminnan läpinäkyvyys ja selkeä koordinaatio

-Käytä pehmeitä ja kovia keinoja, interventioita, kohdistettuja palveluita ja lisää tietoisuutta (8)

IV NUORET LAPSET EKSTREMISTISISSÄ YMPÄRISTÖISSÄ JA MAAHAN PALAAVAT LAPSET

Lapset, jotka palaavat jihadistisilta konfliktialueilta muodostavan jihadistisen riskin kotimaahansa. On olemassa kolme kategoriaa palaaville lapsille: lapset, jotka matkustivat yksin jihadistiselle konfliktialueelle omasta tahdostaan; lapset, jotka on viety konfliktialueelle vanhemman tai vanhempi-

ensa toimesta; lapset, jotka ovat syntyneet konfliktialueilla ja joilla on eurooppalaiset vanhemmat (10)

Mitä tiedämme palaajalapsista?

- Nämä lapset ovat todennäköisesti todistaneet järkyttävää väkivaltaa, kidutusta ja teloittamista. He ovat kokeneet sota-aktiviteetteja, vanhempien tai perheenjäsenien menetystä sekä pelossa elämistä
- Tällaiset tapahtumat todennäköisesti vaikuttavat heihin psykologisesti negatiivisella tavalla, aiheuttaen esim. traumaperäistä stressihäiriötä ja muita traumoja
- Yli kymmenvuotiaat pojat ovat todennäköisesti saaneet asekoulutusta ja ovat saattaneet osallistua sotilaalliseen toimintaan sekä mahdollisesti myös teloittamiseen
- Heitä on aivopesty Daeshin propagandalla ja koulutettu vihaan ja vihaisuuteen Daeshin vihollisia vastaan

Nämä lapset ovat ensisijaisesti Daeshin uhreja, sillä he ovat kokeneet sen vuoksi stressiä sekä väkivallasta johtuneita traumoja. Jotkut heistä ovat kuitenkin turvallisuusuhka maalleen jo nyt tai saattavat olla turvallisuusuhka tulevaisuudessa. Nuoret palaajalapset voivat olla siis samaan aikaan uhreja ja turvallisuusuhkia. Turvallisuudelle riskin muodostavat seuraavat tekijät:

- Taistelukokemus
- Aivopesu
- Vanhempien asenne
- Omien lapsien kasvattaminen Daeshin ideologiaan

Kun arvioidaan palaajalapsien kohdistamaa riskiä, on tärkeää erotella heidät ikäluokkansa mukaan:

- 1) Teinit ja nuoret aikuiset (10-17-vuotiaat)
  - Melkein kaikki pojat saavat taistelukoulutusta ja monet ovat ottaneet osaa terroristisiin ja väkivaltaisiin tekoihin
  - Sisäryhmä: jotkut 15-17-vuotiaat lapset, ovat matkustaneet yksin ja liittyneet Daeshiin ilman vanhempiaan
- 2) Varhaisteinit (4-10-vuotiaat)
  - Kärsivät aivopesusta ja altistuksesta, mutta eivät todennäköisesti ole sitoutuneet terroristiseen väkivaltaan
  - Ovat todennäköisesti altistuneet terroristiselle väkivallalle
- 3) Vauvat ja taaperot (0-3-vuotiaat)
  - Ovat altistuneet vähemmän aikaa aivopesulle, mutta ovat kärsineet köyhistä elinoloista ja traumoista, ovat ehkä todistaneet tai kestäneet väkivaltaa (10)

Lasten kohdistama riski riippuu ikäluokasta: teini-ikäiset palaajat saattavat kohdistaa vakavan uhan; varhaisteinit eivät ainakaan suoraan kohdista vakavaa uhkaa; vauvat ja taaperot eivät kohdista välitöntä uhkaa, mutta heidän uudelleen sosialisoitumisensa voi olla haastavaa. Lasten palaamisen jälkeen, sekä lastensuojelun toimenpiteitä että riskinarviointia tulisi suorittaa (11). Lasten palattua maahan, tulisi suorittaa riskien arviointi nykyisistä ja tulevista riskeistä, joita lapsi voi kohdistaa itseään ja yhteiskuntaa kohtaan.

Tällä hetkellä EU-maissa on olemassa neljä lähestymistapaa mahdollisiin lapsipalaajiin:

- 1) Ei-aktiivista toimintaa järjestää lasten palaamista
- 2) Myöntää lapsille (yhdeksään ikävuoteen asti) oikeus palata
- 3) Informoida isovanhempia lapsenlapsen olinpaikasta sekä mahdollistaa, että he yrittävät järjestää lapsenlapsen palaamisen